

BOVENSE KIRKE.

Ved *Albert Thomsen.*

Bovense Kirke ligger, som de fleste Landsbykirker, midt i Byen; Huse og Gaarde har fra gammel Tid sluttet tæt Kreds om den.

Det er en køn og hyggelig lille Kirke. Smuk er den især, naar man kommer fra Kissendrup-Siden og ser dens blindingsprydede Taarn og de tindrende hvide Mure lyse op i det frodigt grønne Landskab, omringet af smukke Bindingsværksgaarde med mosklædte Tag; Haver og levende Hegn.

*

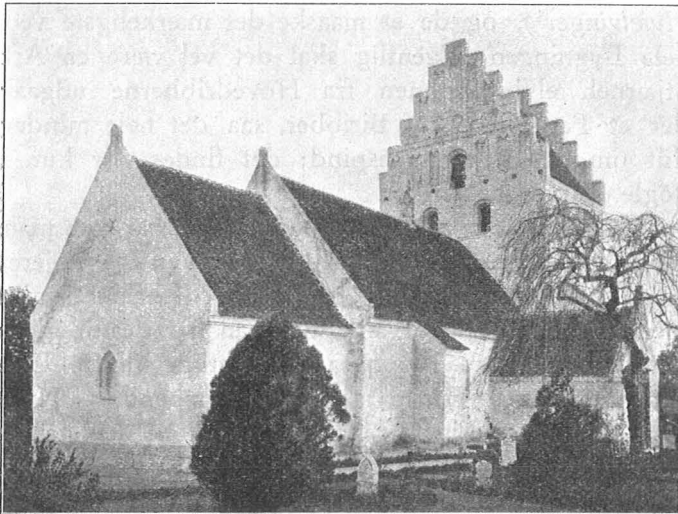
*

*

KIRKENS HISTORIE.

Adskilligt tyder paa, at Kirken oprindelig er opført sidst i 1200'erne af store, utilhugne Kampesten, som man jo let kunde skaffe fra den nærliggende Strand og fra Markerne. Der var kun *Skib* og *Kor*; og de grovt tildannede Sten, som rimeligvis ikke engang hvilede paa nogen særlig Sokkel, maatte give den lille Bygning et tungt og fattigt Præg. Saaledes stod den godt og vel i hundrede Aar, indtil man brød

en hel Del af den ned igen og opførte Murene af store, røde Munkesten, uden udvendige Prydelser. Der sidder endnu flere spidsbuede Vinduer, som stammer fra denne Tid. Forøvrigt blev dette Ombygningsarbejde ikke særlig omhyggeligt eller smukt udført; det vidner Kirkens Ydre den Dag i Dag

Kirken udvendig.

Nationalmus. fot.

tydeligt om, ja forresten det Indre med. Den underlige Blanding af Partier med runde Marksten og Partier af Munkesten giver Væggene et meget »bulet« Udseende.

Mange Aar efter, ved Slutningen af Middelalderen, tog man sig for at give Kirken et *Taarn* og et *Vaabenhus*. Det højnede svært paa den og gav Anseelse. Nu kunde Folk alle Vegne fra i Sognet se deres Kirke; og Klokkerne tonede friere og længere ud i

Landet end før, da de vel hang i et Stillads ude paa Kirkegaarden.

Taarnet har kamtakkede Gavle med en Rigdom af Blindinger og Savskifter. Et lille »Trappetaarn« med den sædvanlige snævre Sneglegang fører op til Klokkerne.

Fra den sidste katolske Tid stammer Kirkens *Hvælvinger*¹⁾, og de er maaske det mærkeligste ved hele Bygningen. Egentlig skal det vel være en Art Stjærnehvælvinger, men fra Hovedribberne udgaar der et Par Kredse af Biribber, saa det hele minder lidt om et Edderkoppespind; det findes vist kun i nogle østfyenske Kirker.

Korbuen, som nu er ualmindelig lav, har som man ser paa Murværket inde i Koret, været en Del højere, men kunde vel ikke bære Trykket fra det svære men upaalidelige Murværk, og man har derfor gjort den lavere. Man har ogsaa forsøgt at hindre Udskridninger ved Hjælp af et Par Stræbepiller. Hvis det kunde lade sig gøre at hugge ud til den gamle Korbue igen, vilde Kirkens Indre blive meget smukkere.

Kort efter Reformationen kommer Odensebispens Jacob Madsen paa Visitats, og i sin tidligere omtalte Visitatsbog giver han nogle gode Oplysninger om Bøvsense Kirkes Udseende c. 1590. Vi læser der følgende:

„Bogensse. Annega.

No. 1588 Apr. 27. ieg drog fra Kertemynde paa Weien till Nyborg, var ieg udj Bogense Kerke, præsentitus tutoribus.²⁾ Gaff de Degen oc Sognepræsten al-
fombeste Skjld.

¹⁾ Mackeprang: Vore Landsbykirker, S. 98.

²⁾ »I Kirkeværgernes Nærværelse«.

Kerken paa Taget (med Tegel) noget bygfældige. Er uden Sogen. Alteret i udj, oc inden Døren en vid Vandstøen. Dnus Nicolaus promisit, deriturum se in primis¹⁾ 5 Huellinger. Fonten nedent for Choret. Smuk Prædikestøel. Tafflen med smaa Børn og Quinder malit paa. 2 smaa Klocker till Amen. Dixit, non moueri tum²⁾. Camp om Kirkegorden. Kerkelade mit paa Kerkegorden, muret mellem Stenger Østerende, ellers med Leervege, dur plat inthet.“

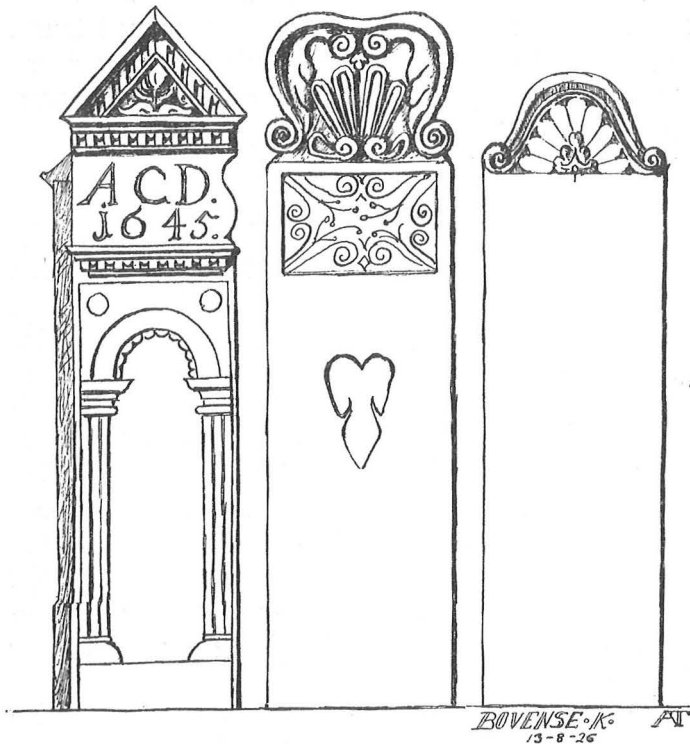
Udvendig lægger Bispent straks Mærke til det brøstfældige Teglstenstag; og da han kommer ind i Kirken, opdager han der et Par Levninger fra den »papistiske« Tid, som han uden Skaansel forlanger fjærnet. Indentfor Døren var *Vievandsstenen*, ligesom i alle katolske Kirker den Dag i Dag. Ofte lignede den en Døbefont, men var som Regel mindre. (I Skellerup Præstegaardshave findes endnu en saadan Vievandssten.) Desuden fandtes der – som i de fleste Kirker i den katholske Tid – et *Helgenalter*. Men naturligvis maatte baade det og Stenen fjærnes: »Hr. Niels lovede at nedbryde dem med det første«. – »Tafflen«, som nævnes, er Hoved- og Altertavlen, der forlængst er forsvundet.

Ligesom nu var der fem Hvælvinger; og *Døbefonten* stod vel som nu nedentfor Koret under Korbuen. Det er en smuk Granitfont med terningformet Kummestø. *Prædikestølen* var ganske ny dengang. Den bærer endnu sit A. D. 1582 og et Skriftsprog paa

¹⁾ »Hr. Niels (d. e. Sognepræsten) lovede at nedbryde dem med det første.«

²⁾ »Han sagde, at de rørtes ikke.«

Latin. — Men den har ikke den rige Udsmykning med Billedskærerarbejde som den i Avnslev Kirke. — De to smaa Klokker »til Amen« hang sædvanligvis under Korbuen. Det var *Messeklokker*, som f. Eks.

Stolegavle.

»rørtes« i det højtideligste Øjeblik under Messen, naar Præsten opløftede den indviede Hostie (Brødet) for den knælende Menighed.

Reformationens Indførelse forandrede ikke alene de gamle Kirkeskikke, men krævede ogsaa til Dels

nyt Kirkeudstyr, f. Eks, maatte jo alle Helgenaltre forsvinde, Hovedalteret »reformeret«, en Prædikestol anskaffes, og Kirken forsynes med *Stolestader*. Tidligere havde man som oftest staaet op under Gudstjenesten.

De gamle Kirkestole i Bovense K. findes i tre forskellige Typer. Deraf synes de, der staaer nederst i Skibet, at være de ældste; de er sikkert fra c. 1580—90 ligesom Prædikestolen. Foruden 10 Stolegavle af den Type, findes her 5 lidt lavere, med en Palmet udskaaret i Topstykket; de er vistnok stillet op ved Kirkens Istandsættelse i 1753. Derimod stammer de 17 øverste Stole fra Aarene omkring 1620—30. En af dem har ganske vist Indskriften A C D (f. Eks. Anne Christens Datter) 1645, men det er sikkert en senere Tilføjelse.

I Koret fandtes til for faa Aar siden en »Prædestol« og en »Degnestol«. Den sidste var den interessanteste. Den var sammensat af to forskellige Sæt Gavlstykker; de to yderste synes at være samtidige med Stolestaderne fra 1620'erne, men de to inderste er ældre; og de hører tillige med det mærkelige Rygstykke mod Sydmuren, til Kirkens ældste Træ-Inventar; paa Alder med Prædikestolen. I Rygstykket ind mod Muren ses tre rundbuede Felter og derover tre fir-kantede Fyldinger, hvori er indskaaret Navn og Aarstal:

HER : NIELS :	HANS : IES :	ANN :
FRANSSSEN :	PERSSEN	15 :
SOGNE PREST	MADTZ KNUVDSEN	KIRKEV :

Desværre er sidste Felt gennemsavet, da man c. 1645 satte de to yderste Gavlstykker i. Sognepræsten Niels Frandsen (1581—1615), som Bispnen omtalte, og de to Kirkens Værger, Hans Jespersen og Mads Knudsen, har ladet deres Navne »indgrafue«, og Aarstallet

er sandsynligvis det samme som Prædikestolen, 1582. Den har uden Tvivl oprindelig været bestemt til at være Præstens Stol. Mellem den Vrimmel af Navnetræk og Aarstal, som alle Stolens Fjælle er dekoreret med af snittelysten Ungdom, findes ogsaa flere af hans Børns Navnebogstaver. — Stolen er nu fjærnet fra Koret.

Et gammelt *Krucifix*, som engang hang i Korbuen, er nu paa Grund af Alder og Brøstfældighed nedtaget.

* * *

Efter Svenskekrigens ulykkelige Aar indberetter Præsten Hans Jacobsen 1665 følgende om:

„Mangel paa Kirken.

„Først 1 Alther Klæde om Alteret och 1 filte Kappe omhengende.

1 Messehagel. Handduggee thil Kalk och Disf. Den store Ios for Kirkedørren. 1 Kirkegaardz loge.

200 tag steen thil tornit och ellers paa Kirken mangler nogle steend.

Gradual och Salmebog.“

Rundt i Byen laa Gaard og Hus i Aske. Ogsaa Kirken havde mærket Fjendens Haand. Og naar Bønderne i flere Aar maatte lade deres brændte eller nedbrudte Bygninger ligge hen, fordi de ikke mægtede at genopføre dem, var det saavidt intet Under, at der »fejlede« 200 Tagsten paa Taarnet, og adskilligt indenfor »den store los«.

Vi har ogsaa en Beretning om et Kirkesyn, foretaget ^{21/1} 1694, da fem af Bymændene efter Provstens

Begæring »hafuer siuned Bogense Kirche, og Befantes hindes Brøstfeldighed sampt mangel paa Ornometer saaledes som følger:

1. Behøfves i taarned det Lille Loftte, huor paa de som Ringer skall staa.
2. Træverchet, huor udi Klochen henger, befandtis ganske brøstfeldig.
3. Behøfver Klochen en Ny Knefwel.
4. Baabenhuus Lofted endel forfalden.
5. Befindtis ingen Messeshagel.
6. Mangler nogen faae Tagsten paa dend Syndre side paa Kirchen.“

Desuden forlanger de Murene kalkede og repareret overalt. Der var saaledes endnu ingen Messeshagel anskaffet.

*

*

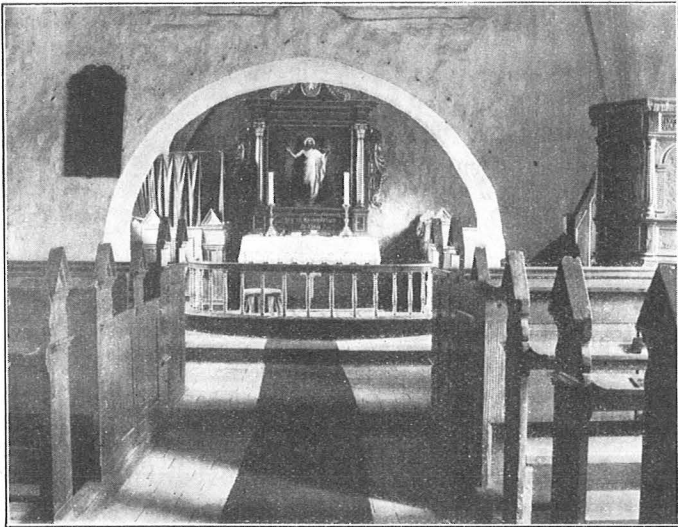
*

I 1753 undergik Kirken en Hovedstandsættelse paa Kirkeejerens Bekostning. Cancelliraad Jens Dreyer til Raschenberg vilde gerne give sine Kirker en smuk og tiltalende Udstyrelse og ofrede mange Penge derpaa. — Taarnet fik en grundig Reparation; og saa kom Turen til det Indre, der »ofuer alt er renoveret, en ganske nye Altar-Tafle bekostet, Stolene dels af nye opførte, dels forbedret og malet brune. Prædikestolen forbedret og malet.« Saaledes fortæler Præsten, Lorentz Dreyer, to Aar efter, i sin Indberetning til Laurits de Thura 1755.

Det nuværende *Alter*, som altsaa stammer fra 1753, er et pænt og enkelt Arbejde i Rokoko-Stil. Maleriet

var et af de almindelige Nadverbilleder. I Topstykket straalere en forgyldt Stjerne i blaat Felt.

Ellers findes der her i Kirken »intet remarquabel«, som Dreyer skriver. Det skulde da være de »2 smaa Standarter ophængt over en gammel Løjtnant, Velbaarne *Johan Arendt Notholt*, som døde 1735.« Naar

Kirken indvendig.

A. T. fot.

Militære begravedes i Kirkerne, ophængte man tit saadanne Æresflag over dem. Nu er de borte.

* * *

Ud over de almindelige Reparationer fra Aar til andet skete der intet bemærkelsesværdigt, før Kammerherre *Knud Juul* 1893 lod foretage en større Restauration baade af Murværk og Inventar.

Samtidig (1894) modtog Kirken en smuk og værdifuld Gave, idet Kammerherren skænkede et nyt *Alterbillede*, som er malet af Prof. *Anton Dorph*, og som til Motiv har den opstandne Kristus. Med Gravaabningens knugende Mørke til Baggrund træder Frelseren i sine hvide Ligklæder frem i Forklarelsens Lysskær. For saa vidt er Indskriften under Billedet: »Jeg er Opstandelsen og Livet!« ganske overflødig, thi det straal'er ud fra denne hvide Kristusskikkelse, det glade Budskab om Dødens Nederlag og Livets Sejr. Et smukt og stemningsrigt Billede.

* * *

Kirken er nu frikøbt fra Stamhuset Juelsberg.

Efter en Indsamling opstilledes for nogle Aar siden et *Orgel* paa et Pulpitur i Kirkens vestre Ende.

Ved denne Lejlighed optoges af Gulvet fire gamle *Ligsten*, som bevares andetsteds i Kirken: 1) »*Christen Hansen*, som er barnefødt udi Lysemuse« f. 1555 † 1616, og hans Hustru. 2) »*Rasmus Hansen*, som boede og døde i Lysemuse« † 1633, og hans Hustru. 3) *Laurits Hansen* i Bogense og Hustru Ane Christens datter † 1655. 4) *Hans Rasmussen*, f. 1582 † 1635.

— I 1926 er indlagt elektrisk Lys i Kirken.

KLOKKERNE.

Af Kirkens to Klokker er *den store* den ældste. Den er støbt 1595 af den tyske Klokkestøber, *Mattias Benninck* i Lybæk. Dens Indskrift lyder:

VERBUM : DOMINI : MANET : IN : ÆTERNVM :
MATTIAS : BENNINC : ME : FECIT : ANNO : 1595.

(Paa Dansk : Herrens Ord forbliver i Evighed. Mattias Benninc gjorde mig. Aar 1595.)

Den lille Klokke er 200 Aar yngre. Geheimeraad Gregers Juels Enke, Amalie Christiane von Raben, til Juelsberg skænkede 1793 denne Klokke til Kirken, saaledes som Indskriften vidner:

GUD · ALENE · ÆREN
STØBT AF D. C. HERBST · HOFKLOKKESTØBER
KØBENHAVN 1793.

Og derunder Navnet:

GEHEIMERAADINDE JUEL : FØD RABEN. 1793.

I 1903 blev det nødvendigt at lade den omstøbe, hvilket besørgedes af Klokkestøber Andersen i Aarhus.

KIRKEGAARDEN.

Indgangen til Kirkegaarden er gennem en smuk, muret Port med to Aabninger. Den er opført af Munkesten i den senere Middelalder.

Midt paa Kirkegaarden stod dengang *Kirkeladen*. Biskop Jacob Madsen nævner den i sin førømtalte Visitats-Dagbog:

»Kerkelade mit paa Kerkegaarden, muret mellem Stenger paa Østerende, ellers met Leervege, dur plat inthet.«

Derfor er den sandsynligvis snart sunket sammen og brudt ned. Nu er der intet Spor af den.

Ved Udarbejdelsen af disse to Kirkebeskrivelser er foruden de i Fodnoter citerede Kilder benyttet Indberetn. i Nationalmuseets Arkiv, Fremstillinger i Trap's Danmark, samt enkelte Oplysninger, som Museumsinsp. Chr. Ax. Jensen, Dr. phil Francis Beckett og andre velvilligt har tilstillet mig.